

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 1537

Warszawa, 8 maja 2013 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

**- o zmianie ustawy - Kodeks
postępowania karnego i ustawy -
Kodeks postępowania w sprawach o
wykroczenia.**

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Lidię Staroń.

(-) Elżbieta Achinger; (-) Małgorzata Adameczak; (-) Joanna Bobowska; (-) Jerzy Borowczak; (-) Andrzej Buła; (-) Barbara Czaplicka; (-) Joanna Fabisiak; (-) Jerzy Fedorowicz; (-) Krzysztof Gadowski; (-) Elżbieta Gapińska; (-) Artur Gierada; (-) Czesław Gluza; (-) Rafał Grupiński; (-) Andrzej Halicki; (-) Marek Hok; (-) Stanisław Huskowski; (-) Maria Małgorzata Janyska; (-) Roman Kaczor; (-) Bożena Kamińska; (-) Jan Kaźmierczak; (-) Krystyna Kłosin; (-) Zbigniew Konwiński; (-) Iwona Kozłowska; (-) Tomasz Kulesza; (-) Józef Lassota; (-) Tomasz Lenz; (-) Arkadiusz Litwiński; (-) Beata Małecka-Libera; (-) Katarzyna Matusik-Lipiec; (-) Rajmund Miller; (-) Killion Munyama; (-) Anna Nemś; (-) Małgorzata Niemczyk; (-) Tomasz Piotr Nowak; (-) Andrzej Orzechowski; (-) Zbigniew Pacelt; (-) Paweł Papke; (-) Małgorzata Pępek; (-) Lucjan Marek Pietrzczyk; (-) Julia Pitera; (-) Mirosław Pluta; (-) Elżbieta Radziszewska; (-) Dorota Rutkowska; (-) Krystyna Sibińska; (-) Henryk Siedlaczek; (-) Tomasz Smolarz; (-) Lidia Staroń; (-) Michał Szczerba; (-) Grzegorz Sztolcman; (-) Marcin Święcicki; (-) Cezary Tomczyk; (-) Jerzy Ziętek; (-) Ewa Żmuda-Trzebiatowska.

Ustawa

z dnia

o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego i ustawy - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 20 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W razie rażącego naruszenia obowiązków procesowych przez obrońcę lub pełnomocnika strony będącego adwokatem albo radcą prawnym, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, zawiadamia o tym właściwą okręgową radę adwokacką lub radę okręgowej izby radców prawnych, żądając od dziekana właściwej rady nadesłania w wyznaczonym, nie krótszym niż 30 dni, terminie informacji o podjętych działaniach wynikających z zawiadomienia. Odpis zawiadomienia przesyła się Ministrowi Sprawiedliwości.”

2) art. 88 otrzymuje brzmienie:

„Art. 88. § 1. Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, a ponadto osoba najbliższa dla strony.

§ 2. Do pełnomocnika stosuje się odpowiednio art. 77, art. 83, art. 84 § 1, art. 86 § 2 i art. 139 § 1, a do pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym również art. 78 oraz art. 84 § 2 i 3.

§ 3. Strona może ustanowić w charakterze pełnomocnika nie więcej niż jedną osobę najbliższą.”;

3) w art. 134 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Pismo przeznaczone dla adresata nie będącego osobą fizyczną albo dla obrońcy lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym doręcza się w biurze adresata osobie tam zatrudnionej.”;

4) w art. 427 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego, obrońcy lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym, powinien ponadto zawierać wskazanie zarzutów stawianych rozstrzygnięciu oraz uzasadnienie.”;

5) w art. 434 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, a także tylko w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Jeżeli środek odwoławczy pochodzi od oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym, sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego ponadto tylko w razie stwierdzenia uchybień podniesionych w środku odwoławczym lub podlegających uwzględnieniu z urzędu.”;

6) w art. 446 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Do apelacji sporządzonej przez prokuratora, obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym dołącza się odpowiednią liczbę odpisów dla stron przeciwnych; do apelacji wnoszonej do sądu apelacyjnego dołącza się dodatkowo jeden odpis.”;

7) w art. 448 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W wypadku wniesienia apelacji przez prokuratora, obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym dołącza się do zawiadomienia odpis apelacji strony przeciwnej, chyba że w sprawie była wyłączona jawność rozprawy ze względu na ochronę informacji niejawnych o klauzuli tajności "tajne" lub "ściśle tajne".”;

8) w art. 461 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Do zażalenia na postanowienie kończące postępowanie, sporządzonego przez prokuratora, obrońcę, lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym, dołącza się odpowiednią liczbę odpisów dla osób, których dotyczy zaskarżone postanowienie. Odpisy te doręcza się tym osobom niezwłocznie.”;

9) w art. 517h § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. W wypadku wniesienia apelacji przez prokuratora, obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym sąd odwoławczy dołącza do zawiadomienia o terminie rozprawy apelacyjnej odpis apelacji strony przeciwnej.”;

10) w art. 616 wprowadza się następujące zmiany:

a) w § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub jednego pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym.”;

11) w art. 632 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) w sprawach z oskarżenia publicznego - Skarb Państwa, z wyjątkiem należności z tytułu udziału pełnomocnika ustanowionego przez pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego, powoda cywilnego albo inną osobę, a także z tytułu obrony oskarżonego w sprawie, w której oskarżony skierował przeciwko sobie podejrzenie popełnienia czynu zabronionego.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848 z późn. zm.) art. 30 otrzymuje brzmienie:

„Art. 30. § 1. Pokrzywdzony i oskarżyciel posiłkowy może korzystać z pomocy jednego pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być adwokat, radca prawny, osoba najbliższa dla pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego, a w wypadku, gdy pokrzywdzonym jest instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, także pracownik tej instytucji lub jej organu nadrzędnego.

§ 2. Do pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 83, art. 84 § 1, art. 86 § 2 i art. 89 Kodeksu postępowania karnego, a do pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym również art. 22 i 23 niniejszego kodeksu oraz art. 84 § 2 i 3 Kodeksu postępowania karnego.”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Projektowana nowelizacja przepisów ustawy Kodeks postępowania karnego i ustawy Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia wychodzi naprzeciw osobom pokrzywdzonym (ofiaram przestępstw lub wykroczeń) w postępowaniu karnym dopuszczając osoby najbliższe tym pokrzywdzonym do działania w postępowaniu karnym lub w postępowaniu w sprawach o wykroczenia – w charakterze ich pełnomocników.

Obecnie regulujący kwestię art. 88 kpk dopuszcza jedynie możliwość ustanowienia pełnomocnikiem osobę będącą adwokatem lub radcą prawnym. Jest to katalog zamknięty i żaden inny podmiot nie może występować w postępowaniu karnym jako pełnomocnik pokrzywdzonego. Przedmiotowy przepis w obecnym brzmieniu wydaje się niesłusznie ograniczać prawo wyboru pokrzywdzonego do osób legitymujących się przynależnością do jednego z dwóch wyżej wymienionych zawodów. Niewątpliwie reprezentowanie przez profesjonalnego pełnomocnika stwarza większe gwarancje ochrony praw osób pokrzywdzonych przestępstwem. Znane są jednak przypadki osób, których ze względu na trudną sytuację materialną nie stać na opłacenie adwokata lub radcy prawnego, a jednocześnie nie mają możliwości ustanowienia pełnomocnikiem innej osoby, która mogłaby bronić ich praw w postępowaniu karnym. Przepisy Kodeksu postępowania karnego dopuszczają co prawda ustanowienie profesjonalnego pełnomocnika z urzędu dla osoby, która nie jest w stanie ponieść kosztów adwokata lub radcy prawnego we własnym zakresie bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny – w oparciu o odpowiednio stosowany art. 78 kpk – jednakże praktyka wskazuje, że możliwości pokrzywdzonego w zakresie uzyskania profesjonalnej pomocy z urzędu są mniejsze niż w przypadku podejrzanego czy oskarżonego. Kodeks postępowania karnego w ogóle cechuje się pewną asymetrią, jeżeli chodzi o uprawnienia podejrzanego (oskarżonego) i pokrzywdzonego. Przykładem jest tutaj art. 79 określający przypadki, w jakich uczestnictwo obrońcy jest obligatoryjne z uwagi na okoliczności utrudniające lub uniemożliwiające podejrzanemu (oskarżonemu) skuteczną obronę. Przepis ten nie znajduje jednak odpowiedniego zastosowania do pełnomocnika pokrzywdzonego. Zatem zaistnienie przesłanek określonych w tym przepisie, które uzasadniałyby przyznanie obrońcy z urzędu oskarżonemu, nie uzasadnia przyznania pełnomocnika osobie pokrzywdzonej. Wobec tej nierówności, jak również w celu stworzenia silniejszych gwarancji zasady kontradyktoryjności („prawa stron do sporu”), stanowiącej jedną z naczelných zasad procesu karnego, zasadne jest stworzenie pokrzywdzonemu większych możliwości obrony jego praw i interesów w postępowaniu karnym poprzez umożliwienie mu wyznaczenia pełnomocnika spośród osób najbliższych. *Ratio legis* przepisów ograniczających krąg podmiotów uprawnionych do występowania w procesie jako obrońca czy pełnomocnik nie jest dyktowane interesem tej czy innej

korporacji zawodowej, ale interesem osób, które działają w postępowaniu przy pomocy obrońcy lub pełnomocnika. Chodzi jedynie o zapewnienie, ażeby obrońca lub pełnomocnik był osobą godną zaufania, która będzie dawała rękojmię, iż w swoich działaniach będzie się kierowała interesem reprezentowanego. Taką rękojmię dają adwokaci i radcy prawni, w przypadku których istnieją silne gwarancje instytucjonalne w postaci odpowiedzialności dyscyplinarnej zapewniające należyte reprezentowanie ich mocodawców. Jednakże godną zaufania może być również osoba najbliższa, w przypadku której gwarancją lojalnej postawy jest bliska więź osobista.

Zatem nie ma dostatecznych racji, które mogłyby usprawiedliwiać niedopuszczalność ustanowienia pełnomocnikiem pokrzywdzonego jego osoby najbliższej. Warto nadmienić, że w postępowaniu cywilnym nie ma tak daleko idących ograniczeń, jeżeli chodzi o osoby, które mogą występować jako pełnomocnik strony. Zgodnie z art. 87 Kodeksu postępowania cywilnego regulującym tę kwestię pełnomocnikiem może być nie tylko adwokat albo radca prawny, ale również takie osoby, jak małżonek, rodzice, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia. W procesie cywilnym dopuszczalność udzielenia tym osobom pełnomocnictwa procesowego nie budzi wątpliwości. Tymczasem w świetle obecnie obowiązującej regulacji nawet w postępowaniu adhezyjnym, a więc przy dochodzeniu roszczeń cywilnych przez pokrzywdzonego przestępstwem w procesie karnym obowiązują ograniczenia w zakresie osób mogących występować w sprawie jako pełnomocnik i w tym zakresie również rządzą przepisy kodeksu postępowania karnego o pełnomocniku, a nie przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące pełnomocników procesowych. W praktyce oznacza to, że pokrzywdzony wytaczający powództwo cywilne w procesie karnym będzie mógł ustanowić pełnomocnikiem wyłącznie adwokata lub radcę prawnego, podczas gdy wytaczając odrębne powództwo przed sądem cywilnym mógłby udzielić pełnomocnictwa również osobie bliskiej (wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu).

Trzeba również zauważyć, że ofiary przestępstw w szczególności w pierwszym etapie postępowania karnego (postępowania przygotowawczego), to często osoby przestraszone, przeżywające kolejny raz doznany ból fizyczny lub cierpienie psychiczne. W praktyce całkowicie tracą orientację o swojej sytuacji procesowej, nieznane są jej możliwości w realizacji swoich roszczeń, jak i obowiązki wobec organów ścigania.

Obowiązujące przepisy, na przekór funkcji społecznej rodziny, nie dają możliwości bliskim osobom pokrzywdzonego do reprezentowania jej w czynnościach procesowych. Pokrzywdzony często sparaliżowany przykrym doświadczeniem nie jest w stanie należycie reprezentować swoich interesów. Dopiero, jeśli obowiązujące przepisy dadzą możliwość osobom najbliższym występowania w postępowaniu karnym w imieniu poszkodowanego,

konstytucyjna zasada dostępu do sądu tego uczestnika postępowania, w praktyce marginalizowana, będzie mogła być zrealizowana.

Z tych względów projektowane zmiany są potrzebne i wskazane.

Wejście projektowanej ustawy w życie nie pociągnie za sobą skutków finansowych dla Skarbu Państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 23 maja 2013 r.

BAS-WAPEiM-1162/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna

w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Lidia Staroń)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt zakłada zmianę artykułów: 20, 88, 134, 427, 434, 446, 448, 461, 517, 616, 632 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zmianami) oraz art. 30 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r., poz. 395). Proponowana zmiana dotyczy uprawnienia strony innej niż oskarżony (w tym pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego) do ustanowienia pełnomocnika. Zgodnie z projektem pełnomocnikiem mogłaby być – poza adwokatem i radcą prawnym – także osoba najbliższa dla strony.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Kwestie stanowiące przedmiot projektu ustawy nie są regulowane prawem Unii Europejskiej.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

Warszawa, 23 maja 2013 r.

BAS-WAPEiM-1163/13

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna

w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Lidia Staroń) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt zakłada zmianę artykułów: 20, 88, 134, 427, 434, 446, 448, 461, 517, 616, 632 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zmianami) oraz art. 30 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r., poz. 395). Proponowana zmiana dotyczy uprawnienia strony innej niż oskarżony (w tym pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego) do ustanowienia pełnomocnika. Zgodnie z projektem pełnomocnikami mogłaby być – poza adwokatem i radcą prawnym – także osoba najbliższa dla strony.

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy o zmianie ustawy– Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

**WICEPRZEWODNICZĄCY
KRAJOWEJ RADY PROKURATURY**

Warszawa, dnia 26 czerwca 2013 r.

KRP 001/447/13

dot. GMS – WP – 173- 171/13

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu28.06.2013.

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

Uprzejmie informuję, że Krajowa Rada Prokuratury na posiedzeniu w dniu 26 czerwca 2013 roku opiniowała *poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, przesłany za pismem z dnia 14 czerwca 2013 roku.

Krajowa Rada Prokuratury podtrzymuje swoje uwagi przekazane przy piśmie z dnia 25 lipca 2012 roku do projektu tej samej grupy posłów (sygn. KRP 001/513/12).

Uwagi te nabierają szczególnego znaczenia wobec projektowanej kontradiktoryjności procesu karnego. Brak fachowości osób reprezentujących strony procesu może stwarzać nierówność między stronami.

Ponownie Krajowa Rada Prokuratury zauważa brak uzasadnienia dla wielokrotnych, szcątkowych nowelizacji Kodeksu postępowania karnego.

Mariusz Chudziński

RZECZPOSPOLITA POLSKA

PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 3 VII 2013 r.

PG VII G 025-223/13

WYDZIAŁ PREZYDIALNY

L.dz.

Data wpływu 04-04-2013

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu RP

W nawiązaniu do pisma z dnia 12 czerwca 2013 r., nr GMS-WP-173-171/13, dotyczącego poselskiego *projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, przekazanego Prokuratorowi Generalnemu do wyrażenia opinii w trybie art. 3 ust. 1 pkt 9 *ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze* (Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599, z późn. zm.), uprzejmie przedstawiam następującą opinię.

Przedstawiony do zaopiniowania poselski projekt przewiduje wprowadzenie do przepisów proceduralnych, normujących postępowanie karne oraz postępowanie w sprawach o wykroczenia, unormowań skutkujących umożliwieniem osobie pokrzywdzonej przestępstwem albo wykroczeniem ustanowienia swoim pełnomocnikiem w postępowaniu nie tylko adwokata albo radcy prawnego, jak jest to dopuszczalne *de lege lata*, ale także osoby dla niej najbliższej. Projekt przewiduje przy tym kompleksową nowelizację przepisów, eliminując pełnomocnika będącego osobą najbliższą dla pokrzywdzonego z zakresu normowania regulacji odnoszących się do szczególnych obowiązków pełnomocników wyłanianych z grona osób świadczących profesjonalnie usługi prawnicze (adwokaci, radcowie prawni), jak również przewiduje stosowne modyfikacje przepisów określających zasady rozstrzygnięcia o kosztach procesu, w tym w zakresie dotyczącym kosztów zastępstwa procesowego.

W ocenie Prokuratora Generalnego istota rozwiązania objętego ramami poselskiego projektu zasługuje na poparcie.

Zasadnicze racje przemawiające za umożliwieniem osobie pokrzywdzonej czynem zabronionym umocowaniem w charakterze jej pełnomocnika osoby najbliższej zostały trafnie wskazane w uzasadnieniu projektu. Najbardziej istotne z nich to te, które wskazują na istotne poszerzenie możliwości uzyskania wsparcia przez osobę pokrzywdzoną w toku postępowania karnego, a także postępowania w sprawach o wykroczenia, w sytuacjach, w których uzyskanie pomocy ze strony profesjonalnego pełnomocnika nasuwa istotne trudności, w sytuacji gdy osoba pokrzywdzona z uwagi na swój status materialny oraz niejednokrotnie niedostateczną orientację w swej sytuacji prawnej, w kontekście ewentualnego wnioskowania o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, nawet w razie należycie spełnianego przez organy procesowe obowiązku informacyjnego, nie jest w stanie przewyciężyć.

Wysuwane w toku dotychczasowej, powracającej dyskusji argumenty przeciwko projektowanemu rozwiązaniu nie są na tyle przekonujące, aby podważyć zasadność dokonania proponowanej w poselskim projekcie zmiany prawa. W szczególności nie przekonuje argument odwołujący się do braku fachowej wiedzy prawniczej pełnomocnika powołanego z kręgu osób najbliższych dla pokrzywdzonego, czego rezultatem może być naruszenie interesów osoby reprezentowanej wskutek błędnych decyzji pełnomocnika.

Abstrahując od faktu, iż w wielu wypadkach pełnomocnik wyłoniony z grona osób najbliższych dla pokrzywdzonego, choć nie wykonuje zawodu adwokata albo radcy prawnego, może dysponować istotną wiedzą prawniczą (np. należące do osób najbliższych dla pokrzywdzonego osoby z wyższym wykształceniem prawniczym oraz osoby studiujące prawo), korzyści związane z udziałem pełnomocnika pokrzywdzonego w postępowaniu nie sprowadzają się wyłącznie do pomocy prawnej, ale polegają również na udzieleniu pokrzywdzonemu wsparcia o charakterze decyzyjnym oraz emocjonalnym, szczególnie istotnego w wypadkach, gdy osoba pokrzywdzona, z uwagi na starszy wiek bądź określone cechy osobowe wykazuje cechy nieporadności, bądź gdy z uwagi na charakter przestępstwa na jej szkodę

popelnionego, w celu ograniczenia zjawiska wtórnej wiktyimizacji wymaga bezpośredniego kontaktu z bliską osobą w toku przeprowadzanych w sprawie czynności procesowych.

Ważny argument stanowi również fakt, iż powołanie pełnomocnika spośród osób najbliższych stanowi uprawnienie strony (jak również uczestnika postępowania) w postępowaniu cywilnym, w którego toku niejednokrotnie podejmowane są rozstrzygnięcia niezwykle ważne z punktu widzenia interesu prawnego osoby reprezentowanej.

Co więcej, uzasadniony wydaje się pogląd, iż znacznie szersza *de lege lata* kontradiktoryjność procesu cywilnego w porównaniu z procesem karnym i związany z tym poszerzony zakres dyspozycyjności przedmiotem postępowania przez jego strony tym bardziej mógłby być podnoszony jako element przemawiający przeciwko możliwości powoływania osoby pełnomocnika spośród osób nie gwarantujących odpowiedniego poziomu wiedzy prawniczej, a pomimo to obowiązujące rozwiązanie, wynikające z art. 87 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, nie jest kwestionowane w nauce procesu cywilnego.

Wprowadzenie możliwości umocowania w charakterze pełnomocnika osoby najbliższej dla pokrzywdzonego nie powinno ograniczać możliwości równoczesnego korzystania przez pokrzywdzonego z pomocy umocowanego w tym samym charakterze adwokata albo radcy prawnego, projekt więc słusznie zachowuje zasadę, iż do pełnomocnika pokrzywdzonego odpowiednie zastosowanie znajduje art. 77 Kodeksu postępowania karnego. Umocowanie w charakterze pełnomocnika osoby najbliższej nie będzie więc stało na przeszkodzie korzystaniu przez pokrzywdzonego w toku procesu karnego ze wsparcia osoby profesjonalnie zajmującej się zastępstwem procesowym.

Podkreślenia przy tym wymaga okoliczność, iż umocowanie w charakterze pełnomocnika adwokata albo radcy prawnego przez pokrzywdzonego, który dysponuje już pełnomocnikiem będącym osobą dla niego najbliższą, powinno być dopuszczalne zarówno mocą upoważnienia udzielonego przez pokrzywdzonego (pełnomocnik z wyboru), jak i z urzędu. Tym samym dostrzeżenia wymaga fakt, iż projektowany

art. 88 § 2 k.p.k., przewidując odpowiednie stosowanie do pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym, podobnie jak wynika to z obowiązującego stanu prawnego, art. 78 k.p.k., uniemożliwiłoby stronie, która udzieliła już pełnomocnictwa osobie najbliższej, skutecznie złożenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, pomimo niemożności poniesienia kosztów zastępstwa procesowego bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Uchylenie tego niepożądanego i zapewne nieobjętego zamierzeniem projektodawców skutku, byłoby możliwe poprzez objęcie ramami projektu przepisu jednoznacznie wskazującego, iż art. 78 § 1 k.p.k. znajduje odpowiednie zastosowanie do pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym w sytuacji, gdy strona inna niż oskarżony nie ma pełnomocnika z wyboru będącego adwokatem albo radcą prawnym.

Oceniając rozwiązanie zawarte w przedstawionym projekcie, należy mieć na uwadze, iż na zakres i kształt uprawnień przysługujących osobie pokrzywdzonej przestępstwem *de lege ferenda* istotny wpływ wywierać będą postanowienia *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW* (Dz. Urz. UE L 315 z 2012 r.).

Dyrektywa w art. 3 ust. 3 oraz art. 20 lit. c przyznaje ofierze przestępstwa prawo do udziału we wskazanych w tych przepisach czynnościach postępowania przygotowawczego w towarzystwie wybranej przez nią osoby. Wymogów tych nie spełnia aktualny stan polskiego prawa.

Objęte projektem rozwiązanie, choć nie w pełni realizuje postulaty zawarte w *Dyrektywie*, wychodzi jednak naprzeciw priorytetowemu jej celowi, który stanowi zapewnienie, aby ofiary przestępstwa otrzymały odpowiednie wsparcie i ochronę w toku postępowania karnego.

2
A. Seremet
Andrzej Seremet